

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
pol leta 1 „ 60 „
četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofljsk.
poslopju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Kako so se slovenski poslanci nemškim ustavovercem v Gradcu poslovali.

(Govora dr. Dominkuša in g. Hermana.)

Že lani so deželni poslanci štajerski spoznali, da hodi deželno gospodarstvo rakovo pot, da so stroški vedno večji, plačilna moč davkeplačilcev pa vedno slabša in da bo treba dolg najeti, če se bodo hotli 1878 vsi deželni stroški pokriti. Slednje je zbor tudi res sklenil; vzelo se bo 197.000 fl. na posodo. Pri razpravi so se poslanci naslanjali na tiskano in z potrebnimi številkami dobro obloženo poročilo deželnega odbora o gospodarstvenem stanju Štajerske. Poročilo je sila zanimivo in kaže, kako žalostno vse propada, z bremeni je vse obloženo in do glave zadolženo. Pri tej priliki sta se zglasila tudi dva slovenska poslanca, g. Herman in dr. Dominkuš ter sta vladajoče ustavoverce tako mogočno zgrabila, da jima niso besedice zdatne vedeli črhnoti za odgovor in jihovi listi so tako molčali o njihovih izvrstnih govorih, da smo še komaj te dni iz konservativnih listov poizvedeli, kako in kaj da sta jim očitala. Dnes podamo svojim bralcem govor dr. Dominkuša. Ta mnogoletni, poštenjavni slovenski narodnjak je rekel:

„Zelo zanimivo je blago, katero je dež. odbor v svojem poročilu o gospodarstvenem in denarnem stanju naše dežele podal. Predložene številke potrjujejo, da gospodarstvo v vseh oddelkih produkcije in pridobitka propada; ta propad, kateri se vsak dan vidi, jasno kaže opustošenja, ktera je naredila tako zvana kriza, denarstveni polom (krah). Tudi deželni odbor je moral to opaziti, in njegovo poročilo kaže, da so njegovi nazori, ki so bili prošlo leto še lepše pobarvani, letos nekoliko svojih lepih barv izgubili. Poročilo konstatira kot slabo gospodarstveno znamenje veliko gibanje v gospodarstvenem prometu v zadnjih letih, kakor tudi narastaj stanja hipotekarnih bremen, t. j. dolgov na Štajerskem od leta 1868 na 68 milijonov; v letih 1874 in 1875 znaša samo okolo 48 milijonov. Dalje izvemo, da se nasledki poloma na Štajerskem bolj kažejo, kakor v drugih deželah,

tako, da je odpisovanje davkov, ki je zaradi nemogočega plačevanja zaostalo, doseglo neizrečeno visokost; da ni samo dohodek, ampak tudi zmožnost davkoplačevalca, plačati davke, tako trpela, da bi bilo povišanje davkov zastoj in brez vspeha, da bi se konečno dalo narediti ravnotežje v deželnem gospodarstvu le, ko bi se najprevidnejše hranilo; toda iz poročila finančnega odseka poizvedamo, da bode potem manjkalo še 197.000 fl. ako se naloži na direktne davke 38 odstotkov. To so številke, ki so vredne, da se jim popolna pozornost privošči od deželnega zastopa; treba je, da se položaj popolnem pozna; zato obžalujem, da deželnemu odboru ni bilo mogoče, doseči polnejše številke posebno o vrednosti nepremakljivega blaga in o čistih dohodkih, ki se iz tega dobodo. Odločilno se sklepa o zmožnostih najvažnejšega dela davkoplačevalcev le, ako se obzira na te razmere. Tudi sem prepričan, da se bode vse sklepanje, ki ima za podlago v tem poročilu deželnega odbora gibanje v posestvenem prometu, povišano upotrebovanje hipotekarnega kredita, visokost davkovskih odpisovanj in pa posamezne eksekucije — da se bode vse to sklepanje po izidih leta 1876 zelo poostriilo. Mogoče mi je bilo pogledati v dotični izkaz zemljiščno-knjižnega urada v Mariboru in si dovoljujem iz taistega sledeče objaviti. Po tem izkazu se je število posestvenih izprememb po pogodbah od 474 leta 1875 pomnožilo na 526, denarna njih vrednost pa je padla od 1.979.000 gld. na 1.099.000 gld. Število posestvenih izprememb po posilnej prodaji je od 14 leta 1875 poskočilo na 31, denarna njih vrednost pa od 83.000 gld. na 133.000 gld. Pri tem je še treba opozoriti, da so v dotičnem izkazu le one posilne prodaje izražene, pri kterih so novi posestniki že v zemljiščni knjigi zapisani, kar se, kakor znano, pri sedanjem pomanjkanju vedno jako dolgo odlaga in prekriva. Pri okrajnih sodiščih Maribor na desnem in levem bregu Drave se je leta 1876 izvršilo 51 prisilnih prodaj, najvišje ponudba so znašale 76.000 gld., sodnijsko pa so bila cenjena posestva na 119.000 gld. Število dovršenih ek-

sekutivnih realnih cenitev je znašalo 88! Število slučajev novega obloženja po pogodbah je od 532 leta 1876 poskočilo na 571, one po eksekutivnej intabulaciji izvršene pa od 469 na 532. Vsa nova obloženja padla so v vrednosti z 1.191.000 gld. na 1.082.000 gld.; padle pa so tudi odveze od 1.034.000 gld. na 854.000 gld., tako da preobloženje za leto 1876 znaša 228.000 gold. Število izknjiženj vsled nezadostnega kupa povzdignilo se je od 26. leta 1875 na 179, kapitalni njih znesek — in ta številka je posebno važna — poskočil je od 23.000 gld. prejšnjega leta na 241.000. Ker se da misliti, da podobne ali pa še hujše razmere tudi v drugih okrajih dežele vladajo, je tudi dvom, ki ga deželni odbor izreka, ali so se namreč razmere leta 1876 k boljemu obrnile, žalibog le preveč opravičen. Postalo je vse slabše. Dalje se mi zdi, da je treba še dokaza za to, kar trdi deželni odbor: da so namreč obrtnijski krogi vsled poloma več trpeli, kakor poljedelski. Da se o tem more zanesljivo sklepati, mora se ozirati na razmere, v katerih so kapitalne vrednosti dotičnih posestvenih kategorij ali vrst druga k drugej. Skrbi me, da se gospodarski polom vsled kapitalne potrebe in hitrega padanja posestvenih vrednosti še le začneja in čedalje bolj raste. Ako se sestavi iz predloženih izkazov o zaostajanju davkov po gibanju v posestvenem in bremenskem stanju tabela, razvidi se, da kovčni zaostanki direktnih d. k. davkov v letu 1875. v gospodarskih obrtnijskih okrajih počez znašajo 11.5 odstot., v poljedelskih okrajih srednjega Štajerskega 5.5 odstot., v poljedelskih okrajih spodnjega Štajerskega pa 18 odst. a zaostanki v posameznih okrajih spodnje dežele so doslegli zares gorostasno višočino. Tako znaša zaostanek zemljišnega davka v okraju Brežice 21.3 odst., v ptujskem okraju 29.9 odstot., v konjiškem 32.5 odstot., v moziškem in št. lenardskem pa nad 43 odst. Iz višočine teh zaostankov sme se pač opravičeno sklepati, da posebno kmetsko prebivalstvo Spodnje-Štajerskega tlači breme davkov, in nikdar si ne bode opomoglo, ako se mu to breme ne zlažja. Dalje se mi zdi prazna domišljavost, v kateri se ziblje deželni odbor, ako misli, da se je onih 48 milijonov gld., s katerimi so bila štajerska posestva v letih 1874 in 1875 preobložena, večjidel prihranilo v deželnem gospodarstvu. Meni se ne zdi verjetno, da bi se bilo zadnja leta pri nas kaj posebno veliko kapitala nabralo, in sem teh mislij, da to obteženje izvira od kupovanj in poslovnih kreditov, manj od dedovanjskih pogodb. Dokaz temu mi je to, da je posebno pri nas na spodnjem Štajerskem posojilna vkujižba, razen one za hranilnice, tako redka, kakor bela vrana. Pa naj bode, kakor hoče, tega ne bode nihče tajil, da ljudstvo od dne do dne bolj uboža. Znamenje tega je tudi vedno rastoča neuravitost ali spačenost in pa odstopanje posestev na škodo upniku, katero se vedno množi. Te razmere so vredne, da se natanko oziramo ná-nje, in živo bi

želel, ko bi bilo deželnemu odboru mogoče, da ib bil podal natančnejše statistične številke, izpolnivši resolucijo, ki se je lanjsko leto storila; iz teh bi se vsaj nekoliko bolj verjetno dalo sklepati o zmožnosti plačevanja posameznih razredov davkoplačevalcev; kajti zdi se mi neobhodno potrebno da se bremena drugače razdelé in da se vsaj nekoliko olajšajo ubožnejšemu ljudstvu. Tudi ne morem opustiti, da ne bi čudil se temu, kako se je finančni odsek s to stranjo vprašanja tako malo pečal. Kar se tiče sredstev, da se v deželnem gospodarstvu napravi zopet ravnotežje, moram prav odločno ugovarjati proti nalaganju naklad na užitinski davek, ker ima ta, kakor bode vsakdo priznal, gospodarstveno zavrgljivo podlago, ker se mora namesto posestva in pridobitka plačevati davek od stroškov, ker je potreba živeža večkrat v nasprotni razmeri s premoženjem, in torej ta davek ubožnejše ljudi veliko ostreje zadeva, in ker bi imel najslabši upliv na našo, uže tako slabo vinorejo. Meni se zdi tudi najetje dolga zelo nevarno, ker ta prilika zapeljuje, da se trosi denar za marsikaj koristnega, ki pa ni potrebno; tega pa ne moremo nadejati se, da bodemo prihodnje dni razpolagali z višjimi dohodki, ki bi bili potrebni, da se plača rastoče obrestno breme, ker se mi končno zdi le prav, če se prihodnji dohodki obrnejo samo na najpotrebniše reči. Narejanje dolga zdelo bi se mi le takrat opravičeno, če bi se bilo z njim imelo kaj kupiti, ali pa ko bi se davkovska zmožnost ljudstva povzdignila, kar pa se od večjega dela naših tako zvanih produktivnih stroškov ne more trditi. Ker pa se mora vendar pomanjkljaj v proračunu pokriti, glasoval bom za predloge finančnega odseka, a zavaroval bi se pa rad proti mislim, da je izposojenje stroškov za cestne in vodne stavbe opravičeno, katere misli so v praksi z najnevarnejšimi posledicami za deželne finance spojene. Po mojem mnenju je jedini pravi pot, da se ravnotežje v deželnem gospodarstvu napravi, ta, da se poizvé, koliko je dežela zmožna dati, da se vsi stroški omejé, dolgovni ne delajo in da se bremena pravičnejše razdelé. Pa tudi ravnotežje v deželnem gospodarstvu bi nas naših boleznij ne ozdravilo. Uzrok tega zla tiči globlje. Brezmerna špekulacija, prenapeto rabljenje kredita, novošegno roparsko vitežstvo „utemeljiteljev“, ki so žepe občinstva ropali pred očmi vlade in občinstva, ki je klečalo pred zlatim, ali bolj prav, pred pozlačenim teletom; dalje slabe letine zadnjih let — vse to dela vzajemno, a uzroki te stiske niso samo ti. Ne daje se tajiti, da našim gospodarstvenim koristim bistveno škodujejo mnoge novejšje naredbe in postave. Imenujem le naše razmere proti Ogerskem u, colne in trgovinske določbe, železniško koncesijstvo, katero je bilo povod najstrašnejšim zlorabljenjem, nepogojno odpravljenje odiruških postav itd. Ako ustavno vladarstvo ne pozna sredstev proti spačenosti in postavo-

dajnim pomotam, ako so narodi dozdej zastoj pričakovali blagoslova nove dobe: ako se, kamor se pogleda, vidi siromaščina in obupnost, tako je povod vsemu temu, po mojem prepričanju, navidezni konstitucionalizem v nesrečnem zedinjenju svobodnostnih načel z despotizmom ali strahovanjem gospodujoče stranke ustavoverske. Načela te stranke pa so nezjedinljiva s pravičnostjo in z mirom narodov, ki je vendar temeljni pogoj vsakega napredka in blagostanja. Zatorej naj se nikdo ne čudi, da se povsodi v gospodarstvenem in javnem življenju vse podira. Dokaza za to Vam ne ostanem dolžan. Uže celo vrsto let izrekamo v tej slavnej zbornici želje slovenskega plemena, ki nas je sem poslalo, želje gledé odstranjenja krivičnega deželnega volilnega reda in glede praktičnega izvedenja §. 19. narodnih osnovnih pravic v šoli in uradu, a vendar se nam niti najmanj ni dovolilo, niti najmanjšega vspeha nismo dobili. Nasprotno žalijo nekateri sklepi deželnega zbora koristi našega naroda. Spominjam samo na sklep, po katerem se je učenje slovenskega jezika na deželnih realnih učilnicah celo kot učni predmet za dijake slovenske narodnosti proglasilo kot neobligatno; dalje na sklep, ki ste ga pred nekoliko dnevi storili, ki jemlje pravico imenovanja ljudskih učiteljev okrajnim šolskim svetom, in daje v tuje roke, sklep, ki je posebno za drugi narod v deželi žalostnega pomena. Ti čini se Vam morebiti nam nasproti zdé mali in nepomenljivi, toda v načelu in oziroma k celej državi niso mali. Vleče se, kakor rudeča nit preko slovanskih narodov v Avstriji čut, da za njih ni pravice. Da ta občutek ne more pospeševati doseženja državnega cilja in splošnega blagostanja, tega ne bode nihče tajil. Brez vseh ovinkov Vam to pravim: ne svobodnostna načela sedanje dobe, nego pomanjkanje teh načel, nestrpnost in narodna sebičnost one stranke, katerej se je vladno krmilo izročilo, to je glavni vzrok naše socialne in gospodarstvene bede, in ako je katero upanje, ki nas bodri, je to: da sila resnice in pravice mora končno zmagati.“

Shod avstrijskih katoličanov na Dunaju.

Kar bi se bilo že davno imelo zgoditi, to se vrši sedaj v staroslavni prestolici avstrijskega cesarstva na Dunaju ali Beču. Katoličani iz vseh avstrijskih dežel so se zbrali in se pogovarjajo o najvažnejših zadevah. V dvorani krasno pozidane palače, katera se je z doneski izkrenih katoličanov sredi Dunaja blizu čudovito lepe votivne cerkve postavila, se je 30. aprila zvečer sošlo više 3000 ljudi, med njimi 700 mož iz vseh avstrijskih dežel; iz naše škofije so bili navzoči č. g. kanonik Kosar in č. g. Voh iz Konjic.

Grof Pergen je zbrane pozdravil z krščanskim pozdravom: hvaljen bodi Jezus Kristus! Potem je blagi gospod navdušeno nadaljeval: hvala Bogu, težavno delo, katero se je Bogu v čast pričelo, se dnes djanski vrši. Milosti božje pa Vašej požrtvovalnosti, slavna gospoda, je se zahvaliti, da obhajamo dnes sijajn shod katoličanov iz vseh avstrijskih dežel. Kakor zlatej kroni vladarjevej ne sme manjkati noben žlahtni kamen, jednako ni smela nobena dežela našega svitlega cesarja zastopana ostati na tem shodu. Le ker vidim pred seboj zastopnike vseh avstrijskih dežel, slobodno rečem, da odprem dnes prvi shod vseh avstrijskih katoličanov. Sedaj pa prosim, da si slavna gospoda izmed sebe izvoli predsedništvo! Preden se je to zgodilo, je še grof Pergen dal predčitati čestitajoča pisma, kojih je došlo 43 iz raznih krajev Avstrije in Evrope, potem 26 pismenih pozdravov in 37 telegramov. Z velikim veseljem tukaj omenimo, da je tudi kat. politično društvo v Konjicah in 5 enakih društev iz Koroškega poslalo svoje podrave in telegrame.

Zbrani katoličani so potem izvolili jednoglasno predsedništvo. Grof Egbert Belkredi, brat nekdanjega ministra, je postal predsednik, Julij pl. Riccabona in grof Henrik Brandis jegova namestnika. Grof Belkredi, prevzemši predsedništvo, je zbrane kaj lepo in primerno nagovoril. Rekel je: pred svem nasvetujem, da sv. očetu Piju IX. telegrafično naznanimo svojo najponižnišo udanost in prosimo za apostolski blagoslov. Nasvet je bil z veliko navdušenostjo sprejet. Predsednik je potem nadaljeval: imeniten dogodek se vrši, obhajamo sedaj prvi shod avstrijskih katoličanov. To je glasno pred Bogom in svetom objavljeno veropoznanje. Zbrali smo se v neizmerno resnem trenutku, da se pogovarjamo o prašanjih, ki so v najtesniši zvezi z našim katoliškim življenjem. Da pomirimo svoje srce in vest, treba nam je določno izvedeti, kako se imamo kot verni katoličani obnašati nasproti nekaterim važnim prašanjem. Živimo v dobi, v kateri je besnim silam pripuščeno, ljudem zdrave misli pačiti, vse kar je sveto, zasramovati, resnico kaliti, vse podlage, na katerih človeška družba in država slonijo, rušiti in pokončavati. Božja naprava za zveličanje ljudi, učiteljica in odgojiteljica človeškega rodu, sveta katoliška Cerkev, se skoro po vseh evropskih državah izpodriva iz javnega življenja. V nekdanje katakombe, v podzemeljske votline jo hočejo nazaj pahnoti, da bi ondi na skrivnem, kakor kaka hudodelnica, obhajala svoje shode; med tem pa se drznejo ponočni ptiči svojo neversko temo svetu hvalisati kot najjasnišo svetlobo. Zopet je nastopil čas, ko stoji neverni cesar Maksim pred velikim Konstantinom in zopet bo le tisti zmagal, kateri se spominja svetega križa in božjih besed: v tem znamenju bodeš zmagal. Mi smo se okoli tega znamenja zbrali, iz vseh dežel našega vladarja smo se sošli, da se pod -ovo zastavo, pod ovim